

УДК 811.111'276:62

доцент Паніна О.В.,
Київський національний університет будівництва і архітектури**ОСНОВНІ ВИДИ РОБОТИ З НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ.
АНОТАЦІЙНИЙ І РЕФЕРАТИВНИЙ ПЕРЕКЛАД.**

Розглядаються деякі види роботи з фаховою іношомовною літературою, зокрема повний науково-технічний, анотаційний і реферативний переклади.

Ключові слова: переклад, реферат, анотація.

Під час навчання іноземної мови в університеті особливе значення має придбання студентом професійної компетенції, знань, умінь і навичок, які він або вона використовуватиме у своїй професійній діяльності. Ці знання та навички засновані на інформації, яку потрібно засвоїти, про досягнення науково-технічної думки у світі. Джерелами такої інформації є підручники, методичні рекомендації, галузеві журнали, довідники, каталоги компаній, проспекти, стандарти, нормативи, специфікації, інструкції, патенти, проектна документація, розрахунки, рекламні матеріали, товаросупроводжуюча документація, а також матеріали науково-практичних конференцій. Робота зі спеціальними фаховими виданнями іноземною мовою пов'язана з різними видами діяльності в залежності від мети, яка переслідується. Це може бути підбір матеріалу для наукової роботи, патентний пошук, необхідність ознайомлення з певною статтею, аналіз основних напрямів розвитку в тій чи іншій галузі, вивчення інструкції нового приладу зарубіжного виробництва тощо. Залежно від конкретних цілей, а також практичної цінності науково-технічної інформації здійснюється різна робота з обробки відповідних інформаційних джерел. Основними видами роботи з іноземними друкованими або електронними виданнями вважаються: науково-технічний переклад; анотування / реферування; складання оглядів з певної тематики; складання бібліографічних описів.

Головне завдання перекладу, в тому числі й науково-технічного – це точна передача змісту оригіналу засобами іншої мови. При цьому має бути збережено цілісність першоджерела, а також його стилістичні та експресивні (останні, якщо вони мають місце в оригіналі) особливості. На відміну від переказу переклад повинен передавати те, що говориться в оригіналі, але ж так, як це в ньому виражено. Аналізом подібностей і розбіжностей між мовами займається теорія перекладу, яка встановлює закономірності загального характеру.

Важлива інформація, яка міститься в тексті оригіналу не може бути

втрачена під час перекладу, а також не можна довільно її змінювати. Очевидно, що основний вид перекладу, який перш за все використовується в роботі над науково-технічними текстами, це адекватний переклад, але при цьому в тексті можливі елементи буквального і дослівного перекладу. Дослівний або прямий переклад, при якому істотно не змінюється конструкція, а також порядок слів іншомовного речення, може використовуватись, якщо в мові перекладу існує відповідний варіант синтаксичної конструкції оригінального речення. Але частіше в мові перекладу - українській мові - відсутні синтаксичні конструкції характерні для англійської мови. Те ж саме стосується і лексичного матеріалу.

Можливі також елементи вільного чи описового перекладу, якщо в мові перекладу не існує відповідного еквіваленту слова/фрази або прийнятного варіанта перекладу тієї чи іншої синтаксичної конструкції.

Грамматична структура речення достатньо часто викликає труднощі при перекладі. У такому випадку потрібно спробувати зрозуміти загальний зміст речення (тобто про що йде мова), що допоможе розібратися із структурою речення і остаточно прояснити його зміст. Безумовно якість перекладу залежить як від знання мови, так й фахових знань того, хто робить переклад.

Головна форма науково-технічного перекладу це письмовий переклад. Інші види науково-технічного перекладу є його скороченими варіантами. Переважна більшість науково-технічної літератури перекладається на рідну мову в формі повного письмового перекладу. Переклад необхідно редагувати в науковому та літературному аспекті, дотримуючись єдиної термінології та стандартних скорочень і позначень. При цьому необхідно пам'ятати про характерну багатозначність багатьох науково-технічних термінів, які залежно від галузі науки і техніки можуть мати різні значення.

Окремим видом перекладацької діяльності є реферативний і анотаційний переклади.

Реферування і анотування – це спеціальний різновид мовної діяльності, пов'язаний з читанням і письмом, який використовується саме для роботи з науково-технічною інформацією. На базі оригінального наукового або науково-технічного тексту шляхом його обробки та перекладу створюється новий текст (реферат, анотація), але вже мовою перекладу. Перш ніж перекладати необхідно здійснити аналітично-синтетичну роботу: а саме, опрацювати дану інформацію іноземною мовою і тільки потім перекладати. Внаслідок цього в новому тексті зберігається основний зміст і найбільш суттєві положення, але у стислому вигляді.

Реферат (від латинського слова *refero* – повідомляю, переказую) це короткий переказ змісту наукової роботи, статті або книги, зроблений у вигляді письмової публічної доповіді на основі критичного огляду відповідних джерел

інформації (наукових праць, літератури по темі). Під час реферування викидається все зайве і другорядне, тобто деталі та подробиці, які або пояснюють, або ілюструють думку. Залишається тільки сама суть змісту. Реферати мають різні класифікації. Наприклад, інформаційні та індикативні реферати. Така класифікація була прийнята на міжнародній конференції з наукового реферування в Парижі в 1949 році. Інформаційний реферат наводить основні дані та висновки оригінальних документів, які вносять цінний вклад у загальну систему знань, а індикативний – це стислий реферат, створений з метою допомогти читачеві у вирішенні питання, чи слід йому звертатися до оригінального документа. Також реферати поділяють на монографічні та звідні. Монографічний реферат складається на основі аналітико-синтетичної переробки інформації, що міститься в одному первинному документі. Звідний реферат включає оброблену інформацію з низки первинних документів у вигляді зв'язаного тексту.

Реферати пишуться зазвичай стандартною, клішованою мовою. Домовних та стилістичних особливостей рефератів відносяться слова і звороти мови, що носять узагальнюючий характер, словесні кліше. Як правило, їм притаманні невизначено-особисті речення, абстрактні іменники, специфічні наукові терміни, які властиві досліджуваній проблемі, професійні жаргонізми, дієприслівникові і причетні звороти. Реферат відрізняється особливою логічністю подачі матеріалу і висловлювання думки. Він має об'єктивність викладу матеріалу. Реферат має певну композицію, яка складається з Вступу, Основної частини і Висновку. Зміст реферату повністю залежить від змісту реферованих джерел і не містить суб'єктивних оцінок.

«Реферативний переклад» означає написання реферату на базі іншомовного джерела або джерел рідною мовою. Для написання реферативного перекладу потрібно спочатку проаналізувати та обробити текст, а потім робити повний письмовий переклад визначених частин оригіналу. Реферативний переклад повинен бути значно коротшим ніж оригінал.

Анотаційний переклад (анотація, від латинського *annotatio* – примітка) - це вид технічного перекладу, який пов'язаний із складанням анотації оригіналу засобами іншої мови. Анотація – це коротка замітка про книгу, статтю тощо, яка має описовий, інформаційний, довідковий характер. Анотація дуже стисло повідомляє про тему і зміст першоджерела, розкриває його назву. В анотації міститься коротка описова характеристика документа, в узагальненому вигляді розкривається тематика і структура документа, його призначення і спрямованість, при цьому не розкривається повністю зміст. Умовно кажучи, анотація дає відповідь на запитання: «Про що йде мова в тексті?».

Для того, щоб зробити анотаційний переклад, потрібно прочитати статтю або інший документ, проаналізувати матеріал, скласти план, сформулювати основні положення, визначити перелік основних питань і написати анотацію рідною мовою. Головною метою є надання дуже короткої характеристики оригіналу, при цьому стиль анотаційного перекладу може бути вільним. Проте текст анотації повинен бути науково грамотним, лаконічним, точним і не відображати суб'єктивних поглядів автора. Анотація має розкривати заголовок першоджерела. Обсяг анотації залежить від значимості матеріалу та його призначення.

Реферування та анотування це найбільш широко розповсюджені письмові форми отримання інформації, які дозволяють швидко відібрати саме ту інформацію, яку потребує спеціаліст. У порівнянні з анотуванням реферування є досконалішим методом обробки інформаційних джерел: якщо в анотації приводиться лише короткий перелік питань, що розглядаються, то в рефераті викладається сутність питань та наводяться найважливіші висновки.

Анотація і реферат забезпечують швидкий обмін новою науково-технічною інформацією між фахівцями і значно скорочують час на пошук і обробку необхідної спеціальної інформації, тому що надають лише суттєву інформацію. Такі види роботи з науково-технічною літературою допомагають критично скоротити обсяг першоджерела інформації, зберігаючи при цьому головний зміст документу.

Література:

1. Коваленко А.Я. Науково-технічний переклад. – Тернопіль: Лібра Терра, 2010.
2. Клименко А.В. Особенности английского научно-технического и общественно-политического текста. // Ремесло перевода. – М.: Лингвотек, 2008.
3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. – Вінниця: Нова Книга, 2004.
4. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. – К.: ІНКІОС, 2002.
5. Ятель Г.П., Князевський Б.М., Кузик Ф.К. Англійська мова, поглиблений курс для студентів технічних вузів. – Київ: Вища школа, 1995.
6. Полюжин М.М., Максимчук Н.М., Омельченко Л.Ф. Теорія і практика перекладу з англійської мови на українську. – К.: НМК ВО, 1991.

Аннотация

Рассматриваются некоторые виды работы над специальными научными и техническими иноязычными текстами, в частности полный научно-технический, реферативный и аннотированный переводы.

Summary

Some issues of sci-tech translation are under discussion here including full sci-tech translation, as well as reviewed and abstracted translation.